

پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌ها شیخ خیرالدين حفظه الله تعالى

موضوع:

احکام؛ وضو، غسل و تیمم

بسم الله الرحمن الرحيم

پرسش

نویسنده: رضا راضی

تاریخ: ۱۳۹۴/۱۰/۵

آیا با غسل جمعه و سایر غسل‌های واجب و مستحب می‌توان نماز خواند؟
وضو گرفتن بعد از غسل جنابت یا غسل‌هایی که کفایت از وضو می‌کنند چه حکمی دارد؟ آیا لغو است؟ یعنی چه؟

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۴/۱۰/۸

حق آن است که غسل کردن از جنابت برای نماز کفایت می‌کند و پس از آن نیازی به وضو گرفتن نیست و این مبتنی بر ظاهر کتاب خداوند است که فرموده است: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنْبًا إِلَّا غَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا»؛ «ای کسانی که ایمان آوردید! به نماز نزدیک نشوید در حالی که مست هستید تا آن گاه که بدانید چه می‌گویید و نه در حالی که جنب هستید مگر برای گذشتن از راهی تا آن گاه که غسل کنید»، با توجه به اینکه غسل کردن را غایت حرمت نزدیک شدن به نماز در حال جنابت دانسته و مفهوم آن جواز نزدیک شدن به نماز پس از غسل کردن از جنابت است و با این وصف، وضو گرفتن برای نماز پس از غسل کردن از جنابت، واجب نیست، بلکه تحصیل حاصل شمرده می‌شود.

اما آیا غسل کردن از غیر جنابت نیز برای نماز کافی است؟ حق آن است که آری؛ چراکه مسلماً حدث حاصل از جنابت، شدیدتر است و هرگاه غسل از آن برای نماز کافی باشد، غسل از غیر آن به طریق اولی کافی خواهد بود و این قول اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و قول بسیاری از صحابه و تابعان است؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

۱. النساء / ۴۳

«سَمِعْتُ الْمَنْصُورَ الْهَاشِمِيَّ الْخُرَاسَانِيَّ يَقُولُ: الْغُسْلُ الْوُضُوءُ الْأَكْبَرُ، قُلْتُ: إِنَّهُمْ يَقُولُونَ لَا يُجْزِي عَنِ الْوُضُوءِ إِلَّا الْغُسْلُ مِنَ الْجَنَابَةِ! قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ! أَيْجُزِي الْغُسْلُ مِنَ الْجَنَابَةِ، وَلَا يُجْزِي الْغُسْلُ مِنَ الْحَدَثِ الْأَصْغَرِ؟! أَفَلَا يَعْقِلُونَ؟!»^۱؛ «شنیدم منصور هاشمی خراسانی می‌فرماید: غسل، وضوء بزرگ‌تر است. گفتم: آن‌ها می‌گویند که از وضوء کفایت نمی‌کند مگر غسل از جنابت! فرمود: خداوند منزّه است! آیا غسل از جنابت کفایت می‌کند و غسل از حدث کوچک‌تر کفایت نمی‌کند؟! آیا پس عقل را به کار نمی‌برند؟!».

با این وصف، وضوء گرفتن پس از غسل کردن، کار بیهوده‌ای است، بلکه التزام به آن بدعت و وسواس شمرده می‌شود؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

«سَمِعْتُ الْعَالِمَ يَقُولُ: الْوُضُوءُ بَعْدَ الْغُسْلِ بِدْعَةُ الْمُتَكَلِّفِينَ»^۲؛ «شنیدم عالم می‌فرماید: وضوء گرفتن پس از غسل کردن، بدعت متکلفان است».

آری، وضوء گرفتن پیش از غسل کردن اشکالی ندارد؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

«كُنْتُ أَتَوَضَّأُ بَعْدَ الْغُسْلِ لِمَا أَجِدُ فِي نَفْسِي، فَأَرَدْتُ أَنْ أَسْأَلَهُ فَتَنَسَّيْتُ، فَلَمَّا دَخَلْتُ عَلَيْهِ قَالَ لِي: لَعَلَّكَ تَتَوَضَّأُ بَعْدَ الْغُسْلِ! قُلْتُ: نَعَمْ، وَأَرَدْتُ أَنْ أَسْأَلَكَ فَتَنَسَّيْتُ! قَالَ: فَلَا تَفْعَلْ، فَإِنْ أَتَيْتَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلَ، فَتَوَضَّأُ قَبْلَ الْغُسْلِ لَا بَعْدَهُ، فَإِنَّ الْوُضُوءَ بَعْدَ الْغُسْلِ إِسْرَافٌ، وَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ»^۳؛ «من به سبب چیزی که در دلم می‌یافتم، پس از غسل کردن وضوء می‌گرفتم، پس خواستم که از آن حضرت درباره‌اش بپرسم ولی فراموش کردم، پس چون به محضر ایشان رسیدم به من فرمود: شاید تو پس از غسل کردن وضوء می‌گیری! گفتم: آری و می‌خواستم از شما بپرسم، ولی فراموش کردم! فرمود: (این کار را) نکن، پس اگر نمی‌خواهی جز آنکه (این کار را) بکنی، پس پیش از غسل کردن وضوء بگیر و نه پس از آن؛ چراکه وضوء گرفتن پس از غسل کردن اسراف است و خداوند اسراف کنندگان را دوست نمی‌دارد».

بل حق آن است که وضوء گرفتن پیش از هر غسلی مستحب است، مگر غسل جنابت و این مراد روایاتی است که گفته‌اند: «كُلُّ غُسْلٍ قَبْلَهُ وَضُوءٌ إِلَّا غُسْلَ الْجَنَابَةِ»^۴؛ «هر غسلی پیش از آن وضوء است، مگر غسل جنابت»؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

۱. گفتار ۵۳، فقره ۱

۲. گفتار ۵۳، فقره ۲

۳. گفتار ۵۳، فقره ۳

۴. الکافی للکلینی، ج ۳، ص ۴۵؛ تهذیب الأحکام للطوسی، ج ۱، ص ۱۳۹ و ۳۰۳

«أَتَيْتُ الْمَنْصُورَ قَبْلَ الزَّوَالِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ لِأَصَاحِبِهِ إِلَى الصَّلَاةِ، فَقَالَ لِي: تَرَبُّصْ سَاعَةً حَتَّى أَغْتَسِلَ لِيَوْمِ الْجُمُعَةِ، فَلَمْ أَزَلْ مَشْغُولًا مُنْذُ أَصْبَحْتُ، فَذَهَبَ إِلَيَّ الْمُتَوَضِّعُ فَتَوَضَّأَ وَضُوءَ الصَّلَاةِ، ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى الْمُغْتَسِلِ، فَقُلْتُ لَهُ: جُعِلْتُ فِدَاكَ، أَغْسِلْ بَعْدَ الْوُضُوءِ؟! قَالَ: وَمَا يَمْنَعُنِي مِنْ ذَلِكَ؟! هَلْ هُوَ إِلَّا نُورٌ عَلَى نُورٍ؟! ثُمَّ دَخَلَ الْمُغْتَسِلُ وَأَغْلَقَ الْبَابَ، فَتَادَانِي مِنْ وَرَاءِ الْبَابِ: إِلَّا غَسِلَ الْجَنَابَةَ! إِلَّا غَسِلَ الْجَنَابَةَ!؛ «پیش از زوال روز جمعه به نزد منصور آمدم تا با او در رفتن به نماز همراهی کنم، پس به من فرمود: ساعتی صبر کن تا برای روز جمعه غسل کنم؛ چراکه از وقتی صبح کرده‌ام پیوسته مشغول بوده‌ام، پس به سوی مکان وضو رفت و وضوی نماز گرفت و سپس به سوی مکان غسل رفت، پس به او گفتم: فدایت شوم، آیا غسل بعد از وضو؟! فرمود: چه چیزی من را از آن باز می‌دارد؟! آیا آن جز نوری بر روی نوری دیگر است؟! سپس به مکان غسل وارد شد و در را بست، پس از پشت در من را آواز داد: مگر غسل جنابت! مگر غسل جنابت!».

تاریخ: ۱۳۹۸/۵/۹

نویسنده: سعید قادری

پرسش فرعی ۱

لطفاً درباره‌ی کفایت غسل از وضو بیشتر توضیح دهید. آیا نماز خواندن با هر غسلی صحیح است؟ یعنی هر بار که به حمام رفتیم می‌توانیم نیت غسل کنیم و با آن نماز بخوانیم بدون اینکه وضو بگیریم؟

تاریخ: ۱۳۹۸/۵/۱۳

پاسخ به پرسش فرعی ۱

روایات فراوانی درباره‌ی کفایت غسل از وضو رسیده؛ مانند روایت عایشه که در آن آمده است: «إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ كَانَ لَا يَتَوَضَّأُ بَعْدَ الْغُسْلِ»؛ «پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بعد از غسل وضو نمی‌گرفت» و روایت دیگر او که در آن آمده است: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ يَغْتَسِلُ وَيُصَلِّي الرُّكْعَتَيْنِ الْغَدَاةَ وَلَا أَرَاهُ يُحْدِثُ وَضُوءًا بَعْدَ الْغُسْلِ»؛

۱. گفتار ۵۳، فقره‌ی ۴

۲. مسند أبي داود الطيالسي، ص ۱۹۸؛ مسند أحمد، ج ۶، ص ۶۸؛ سنن الترمذي، ج ۱، ص ۷۲؛ سنن النسائي، ج ۱، ص ۱۳۷؛ مسند أبي يعلى، ج ۸، ص ۲۵؛ المستدرک علی الصحیحین للحاکم، ج ۱، ص ۱۵۳

۳. مسند إسحاق بن راهويه، ج ۳، ص ۸۵۷؛ مسند أحمد، ج ۶، ص ۱۵۴؛ سنن أبي داود، ج ۱، ص ۶۳؛ المستدرک علی الصحیحین للحاکم، ج ۱، ص ۱۵۳؛ السنن الكبرى للبيهقي، ج ۱، ص ۱۷۹

«رسول خدا صَلَّى الله عليه و آله و سلم غسل می کرد و دو رکعت نماز می گزارد و نماز صبح را می گزارد و نمی دیدم که بعد از غسل وضو بگیرد» و روایت آنس و ابن عباس از رسول خدا صَلَّى الله عليه و آله و سلم که در آن آمده است: «لَيْسَ مِمَّا مَنْ تَوَضَّأَ بَعْدَ الْغُسْلِ»^۱؛ «از ما نیست کسی که بعد از غسل وضو می گیرد» و روایت ابن عمر که در آن آمده است: «إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ سَأَلَ عَنِ الْوُضُوءِ بَعْدَ الْغُسْلِ، فَقَالَ: وَأَيُّ وَضُوءٍ أَفْضَلُ مِنَ الْغُسْلِ؟»^۲؛ «از پیامبر صَلَّى الله عليه و آله و سلم درباره ی وضو بعد از غسل پرسیدند، پس فرمود: کدام وضو بهتر از غسل است؟» و روایت محمد بن مسلم از ابو جعفر باقر علیه السلام که در آن آمده است: «الْغُسْلُ يُجْزِي عَنِ الْوُضُوءِ وَأَيُّ وَضُوءٍ أَطْهَرُ مِنَ الْغُسْلِ؟»^۳؛ «غسل از وضو کفایت می کند و کدام وضو پاکیزه تر از غسل است؟» و روایت عمار ساباطی که در آن آمده است: «سَأَلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنِ الرَّجُلِ إِذَا اغْتَسَلَ مِنْ جَنَابَتِهِ، أَوْ يَوْمَ جُمُعَةٍ، أَوْ يَوْمَ عِيدٍ، هَلْ عَلَيْهِ الْوُضُوءُ قَبْلَ ذَلِكَ أَوْ بَعْدَهُ؟ فَقَالَ: لَا، لَيْسَ عَلَيْهِ قَبْلَ وَلَا بَعْدَ، قَدْ أَجْزَأَهُ الْغُسْلُ، وَالْمَرْأَةُ مِثْلُ ذَلِكَ إِذَا اغْتَسَلَتْ مِنْ حَيْضٍ أَوْ غَيْرِ ذَلِكَ، فَلَيْسَ عَلَيْهَا الْوُضُوءُ لَا قَبْلَ وَلَا بَعْدَ، قَدْ أَجْزَأَهَا الْغُسْلُ»^۴؛ «از ابو عبد الله صادق علیه السلام درباره ی مردی پرسیدند که از جنابت غسل می کند، یا در روز جمعه، یا در روز عید، آیا قبل یا بعد آن بر عهده ی اوست که وضو بگیرد؟ فرمود: نه، قبل یا بعد آن بر عهده ی او نیست، غسل برای او کفایت کرده است و زن هم همین طور است، هرگاه از حیض یا چیز دیگر غسل کند بر عهده ی او وضو نیست، نه قبل و نه بعد، غسل برای او کفایت کرده است» و روایت سلیمان بن خالد از ابو جعفر باقر و روایت عبد الله بن سلیمان از ابو عبد الله صادق علیهما السلام که در آن آمده است: «الْوُضُوءُ بَعْدَ الْغُسْلِ بِدْعَةٌ»^۵؛ «وضو بعد از غسل بدعت است» و این قول بسیاری از صحابه و تابعین است^۶ و از آن رو پذیرفته می شود که با کتاب خداوند سازگاری دارد؛ چراکه کتاب خداوند غسل را برطرف کننده ی حدث بزرگتر دانسته است و با این وصف، به طریق اولی حدث کوچک تر را برطرف می کند و این از باب قیاس اولویت است که حکمی عقلی محسوب می شود؛ با توجه به اینکه غرض از وضو «طهارت برای تقرّب به خداوند» است؛ چنانکه فرموده است: «مَا يَرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ»^۷؛ «خداوند نمی خواهد که بر شما مشقتی قرار دهد، بل می خواهد که شما را پاکیزه کند» و این غرض با غسل -به نحو احسن- حاصل می شود؛ چنانکه فرموده است: «وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا»^۸؛ «و اگر جنب بودید، پاکیزه شوید» یعنی غسل کنید، بلکه چه بسا از باب ظهور لفظ در مفهوم موافق است؛

۱. الحد الفاصل للرامهرمزي، ص ۳۴۵؛ المعجم الأوسط للطبراني، ج ۳، ص ۲۴۳؛ المعجم الكبير للطبراني، ج ۱۱، ص ۲۸۶

۲. من وافق اسمه اسم أبيه للأزدي، ج ۱، ص ۲۶؛ المستدرک علی الصحيحین للحاکم، ج ۱، ص ۱۵۴

۳. تهذيب الأحكام للطوسي، ج ۱، ص ۱۳۹

۴. تهذيب الأحكام للطوسي، ج ۱، ص ۱۴۱

۵. الكافي للكليني، ج ۳، ص ۴۵؛ تهذيب الأحكام للطوسي، ج ۱، ص ۱۴۰

۶. نگاه کنید به: مصنف عبد الرزاق، ج ۱، ص ۲۷۰؛ مصنف ابن أبي شيبة، ج ۱، ص ۸۸؛ سنن الترمذي، ج ۱، ص ۷۲.

۷. المائدة / ۶

۸. المائدة / ۶

زیرا کافی دانستن غسل جنابت از وضو این معنا را می‌رساند که غسل از وضو کفایت می‌کند؛ به این معنا که هر دو حدث را بر می‌دارد؛ خصوصاً با توجه به اینکه غسل جنابت با سایر غسل‌ها متفاوت نیست؛ چراکه کیفیت همه‌ی آن‌ها یکسان است و قصد قربت در همه‌ی آن‌ها وجود دارد.

آری، غسل‌هایی که سبب شرعی ندارند، خالی از تفاوت نیستند؛ چراکه امر وجوبی یا استحبابی به آن‌ها نرسیده است و با این وصف، انجام آن‌ها امثال محسوب نمی‌شود و جنبه‌ی تأسی به پیامبر یا خلفاء راشد و مهدی او ندارد؛ فارغ از آنکه انصراف لفظ غسل در شرع به غسل‌های معهود و معروف شرعی بعید نیست. از این رو، احتیاط واجب آن است که قبل از غسل‌های بی‌سبب وضو گرفته شود؛ بر خلاف غسل‌هایی که شرع آن‌ها را واجب یا مستحب شمرده است و آن‌ها به ترتیب زیرند:

۱. غسل جنابت
۲. غسل حیض
۳. غسل نفاس
۴. غسل استحاضه
۵. غسل مس میت
۶. غسل جمعه
۷. غسل عید فطر
۸. غسل عید قربان
۹. غسل إحرام برای حج یا عمره
۱۰. غسل توبه از کفر
۱۱. غسل شب‌های نوزدهم، بیست و یکم و بیست و سوم ماه رمضان
۱۲. غسل روز عرفه
۱۳. غسل ورود به مکه و مدینه
۱۴. غسل ورود به مسجد الحرام و مسجد النبی صلی الله علیه و آله و سلم

۱۵. غسل به سبب کسوف و خسوف برای ادا یا قضای نماز آیات

۱۶. غسل برای استسقاء

۱۷. غسل بعد از به هوش آمدن از بیهوشی

این‌ها غسل‌هایی هستند که روایات معتبر و مشهوری در منابع فریقین درباره‌ی آن‌ها رسیده است و از این رو، می‌توان آن‌ها را واجب یا مستحب دانست و قبل از آن‌ها وضو نگرفت، هر چند غسل‌های دیگری نیز روایت شده‌اند که انجام آن‌ها به امید استحباب اشکالی ندارد؛ مانند غسل شب اول و شب هفدهم ماه رمضان و غسل روز هشتم ذی الحجه و غسل استخاره و غسل مباحله و غسل نماز حاجت، ولی بهتر است که قبل از آن‌ها وضو گرفته شود؛ همچنانکه احتیاط واجب، وضو گرفتن قبل از غسل‌هایی است که درباره‌ی آن‌ها روایتی نرسیده است و انجام آن‌ها با قصد امتثال یا تأسی نیست.

برای آگاهی از کیفیت غسل، به پرسش و پاسخ ۲۵۰ مراجعه کنید.

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب شاه‌محمدی خراسانی
مجلسین امام‌جوادیه و امام‌رضا علیه السلام

www.alkhorasani.com

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب شاه‌محمدی خراسانی حفظه الله تعالى

* لطفاً بر روی لینک مورد نظر خود کلیک کنید.